

Prof, dr hab. Wiesław Osiński

Ocena pracy doktorskiej przygotowanej przez mgra Łukasza Skrzypnika pt.: „Lekcja wychowania fizycznego w strukturze całodniowej aktywności fizycznej młodzieży 15-17-letniej” /promotor pracy: dr hab. Dorota Groffik, prof. AWF Katowice/

Badania do pracy doktorskiej realizowane były w ramach międzynarodowego grantu „Objectification of comprehensive monitoring of school mental and physical strain in adolescents in the context of physical and mental condition” oraz badań statutowych AWF w Katowicach.

Poziom aktywności fizycznej stanowi ważny i niezastąpiony element pośród czynników zdrowego stylu życia. Nad zagadnieniem tym pracuje się obecnie w wielu renomowanych uniwersytetach i laboratoriach świata. Przygotowanie do całodziowej aktywności fizycznej uznaje się wręcz za główną misję szkolnego wychowania fizycznego.

Od lat prowadzi się wielokierunkowe badania nad strukturą lekcji wychowania fizycznego. Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach wniosła tu swego czasu poważny wkład, w szczególności dzięki dokonaniom prof. Stanisława Styżewskiego i jego uczniów. Jednak na tamtym tle problematyka podjęta w recenzowanej pracy doktorskiej stanowi ujęcie nowe i jest wyrazem rozwoju poszukiwań nad pomiarem i strukturą aktywności fizycznej z jednej strony, a nowymi tendencjami w szkolnym wychowaniu fizycznym z drugiej strony. Studiując wprawdzie wnikliwie tytuł pracy zastanawiałem się w jakiej mierze możliwe jest w ogóle wiarygodne oszacowanie znaczenia /wpływu/ lekcji wf na strukturę całodzienną aktywności fizycznej młodzieży szkolnej? To pytanie stawiałem sobie analizując kolejne rozdziały pracy doktorskiej.

W streszczeniu pojawia się stwierdzenie oparte na wynikach własnych badań doktoranta, że lekcja wychowania fizycznego odgrywa znaczącą rolę w całodziowej aktywności fizycznej uczniów, oraz że udział w lekcji wf wpływa na wyższy poziom aktywności fizycznej uczniów. To wydało mi się aż nazbyt oczywiste? Podobnie nie trzeba chyba uzasadniać, że uczniowie którzy danego dnia mieli lekcję wf również tego samego dnia dłużej uczestniczyli w aktywności związanej z grami zespołowymi oraz sportami indywidualnymi? Z kolei inne stwierdzenie brzmi zaskakująco. Nie jest dla mnie zrozumiałe, co miałyby powodować, że uczniowie nie uczestniczący w lekcji wf są w danym dniu bardziej aktywni fizycznie przed zajęciami szkolnymi?

"Abstract", czyli streszczenie w j. angielskim przygotowuje się w założeniu z myślą o osobie, która nie zna j. polskiego. Warto więc było podać również w j.angielskim tytuł pracy doktorskiej.

Układ pracy jest typowy dla relacji z badań empirycznych i zawiera wszystkie niezbędne części. Obszernie przedstawiono wpraw „Teoretyczne przesłanki problemu badawczego”, gdzie więcej uwagi mógł doktorant poświęcić-zgodnie z tytułem pracy - analizie wcześniejszych badań innych autorów nad miejscem lekcji wf w strukturze aktywności fizycznej młodzieży szkolnej. W „Aneksie” zamieszczono „Międzynarodowy Kwestionariusz Aktywności Fizycznej IPAQ-Long”. Kwestionariusz ten był już, w wersji przyjętej przez międzynarodowy komitet, kilkakrotnie w Polsce publikowany i nie ma powodów, aby go ponownie w pełnej postaci zamieszczać w pracy doktorskiej. Rażąco wygląda natomiast zapis w spisie treści, i powtórzony w aneksie: „Między Narodowy Kwestionariusz...”. Na tym tle drobnym już błędem jest w streszczeniach podanie informacji, że do badań wykorzystywano „akcelerometr ActiTainer” /zamiast: ActiTrainer/. Takich błędów jest w pracy więcej.

W rozdziale, w którym omówiono teoretyczne podstawy badań przedstawiono zagadnienia dotyczące rozwoju psychofizycznego, determinantów aktywności fizycznej, rekomendacje do aktywności fizycznej, analizę wpływu środowiska szkolnego, rolę lekcji i nauczyciela wf. Dyskusyjne jest czy tak szerokie, niemal podręcznikowe, ujęcie, wsparte cytowaniem bardzo dużą liczbą publikacji, było w ogóle w tej pracy, w której sformułowano konkretny empirycznie badany problem, niezbędne. Na ogół jednak doktorant dobrze opisuje główne problemy i dylematy, właściwie odwołując się do stosownych pozycji piśmiennictwa.

Głównym problemem badań było określenie roli lekcji wychowania fizycznego w całodniowej aktywności fizycznej 15-17-letnich uczniów, z uwzględnieniem poszczególnych części dnia. Oceniano objętość i intensywność aktywności fizycznej podejmowanej w ciągu dnia przez chłopców i dziewczęta z wyróżnieniem dni, w których badani uczestniczyli lub nie w lekcji wf. Wyróżniono trzy cele szczegółowe i pięć pytań badawczych. Sądzę, że w przypadku Hipotezy 2. oraz Hipotezy 5. należało jednak podać, że przedmiotem analizy jest aktywność fizyczna, a nie aktywność w ogóle, a więc np. intelektualna czy społeczna. Natomiast Hipotezy 3. oraz 4. wydają się aż nazbyt oczywiste, w świetle innych badań, z których m.in. wynikało, że około 50% polskiej młodzieży praktycznie w ogóle nie uczestniczy w żadnych zajęciach sportowo-rekreacyjnych poza lekcjami wf w szkole. Co nowego więc zamierzano tu weryfikować?

Badania prowadzono wśród 15-17-letnich dziewcząt i chłopców z województwa śląskiego z publicznych szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Do końcowej analizy zakwalifikowano wyniki 398 uczniów, tj. 159 chłopców i 239 dziewcząt. Do monitorowania aktywności fizycznej wykorzystano: 1/ Międzynarodowy Kwestionariusz Aktywności Fizycznej-IPAQ, LF; 2/ActiTrainer - akcelerometr

pozwalający na rejestrację poziomu intensywności wysiłku, liczby wykonanych kroków oraz częstości skurczów serca. W analizie statystycznej wykorzystano właściwe metody analizy zebranych danych, tj. m.in. testy Kruskala-Wallisa, Manna-Whitneya, Fisher LSD post-hoc oraz analizę wariancji ANOVA. W pracy wystarczająco szczegółowo opisano organizację badań, co wskazuje na dobre przygotowanie doktoranta pod względem metodycznym i metodologicznym. Starannie graficznie ukazano kolejne cztery etapy badań. Widoczne jest, że przeprowadzenie badań na wszystkich tych etapach było poważnym organizacyjnym przedsięwzięciem oraz wymagało wiele inicjatywy, czasu i wysiłku.

W rozdziale 4. „Wyniki badań” przyjęto siedem podrozdziałów, w których analizowano kolejne problemy zgodnie z przyjętymi celami, pytaniami oraz hipotezami. Równoległe wykorzystanie danych zebranych za pomocą kwestionariusza aktywności fizycznej oraz akcelerometru pozwoliło na przeprowadzenie pogłębionej i szczegółowej analizy. Doktorant prawidłowo zestawiał wszystkie wyniki w tabelach i na rycinach oraz poprawnie dokonał opisu uzyskanych informacji.

Rozdział 5. obejmuje „Dyskusję”, która została zaprezentowana na 11 stronach i uporządkowana w sześciu punktach. Doktorant porównuje tu i interpretuje uzyskane wyniki z uwzględnieniem płci badanych, aktywnej lokomocji i wykorzystywania transportu, znaczenia lekcji wychowania fizycznego, przerw międzylekcyjnych i śródlekcyjnych, przyjętych kryteriów rekomendacji aktywności fizycznej i deklarowanego poziomu aktywności fizycznej. Bardzo obszernie jest tu cytowane krajowe i zagraniczne piśmiennictwo. Doktorant próbuje odpowiedzieć, co badania wniosły do istniejącej wiedzy oraz jakie wnioski i implikacje teoretyczne i praktyczne wynikają z tych badań. Niekiedy interpretacje i wskazania wydają się jednak słabo powiązane z autentycznie wiarygodnie zebranymi w pracy doktorskiej wynikami.

W rozdziale Dyskusja autor powinien też skrupulatnie, zwięźle i bezpośrednio odnieść się do każdej z wcześniej przedstawionych *explicite* kolejnych pięciu hipotez. Tego tu brakuje.

„Wnioski” z badań ujęto w pięciu punktach, przy czym w niektórych miejscach uszczegółowiono je poprzez podpunkty. We wnioskach w zasadzie potwierdzono to czego oczekiwano i w większości są one zgodne z przyjętymi hipotezami. Niektóre wnioski są jednak mało zrozumiałe lub wręcz zaskakujące, ja np.: 1/ wśród chłopców, którzy w danym dniu uczestniczyli w lekcji wf nie zaobserwowano różnicy w tym samym dniu w objętości i intensywności całodniowej aktywności fizycznej / wg wniosku 3./ w stosunku do pozostałych, którzy nie mieli lekcji wf? 2/aktywność fizyczna uczniów w zakresie liczby wykonanych kroków w czasie przed zajęciami szkolnymi była istotnie niższa

w dniach, kiedy uczestniczyli oni w lekcji wf / wg wniosku 4./ ? 3/badani, którzy uczestniczyli w lekcji wf deklarowali w większym stopniu podejmowanie sportów zespołowych i sportów indywidualnych, aniżeli ich rówieśnicy, którzy w danym dniu nie uczestniczyli w lekcjach wf/wg pkt. 2., s.69/? Być może, że nie wszystko tu rozumiem, ale doktorant nie zawsze ułatwia czytelnikowi /recenzentowi/ interpretację tego typu obserwacji i wniosków.

Pochwalam zamieszczenie w pracy również „Słownika użytych pojęć”. Sądzę, że jest to jednak bardziej wyjaśnienie użytych terminów i skrótów. Podstawową część pracy doktorskiej kończy zestawienie piśmiennictwa. Poszczególnych pozycji wymieniono aż około sześciuset. Wygląda, że autor jakby miał tu ambicję wymienienia wszystkiego co na podjęte w pracy problemy w ogóle napisano. Istnieje ogólna zasada, że w pracy naukowej cytować należy wyłącznie te pozycje, które dla przeprowadzenia badań i interpretacji uzyskanych wyników są rzeczywiście potrzebne.

Konkluzja

Uznaję, że - mimo wymienionych wyżej słabości i niejasności - przedstawiona do oceny w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej praca doktorska mgra Łukasza Skrzypnika pt. „Lekcja wychowania fizycznego w strukturze całodniowej aktywności fizycznej młodzieży 15-17-letniej” spełnia wymagania określone w art.13, ust. 1 ustawy. W pracy podjęto istotny i ważny problem badawczy i społeczny, a uzyskane wyniki uzupełniają oraz potwierdzają wcześniejszą wiedzę, lub może przede wszystkim mogą stanowić inspirację do dalszych badań relacji między udziałem w lekcji wychowania fizycznego a różnymi aspektami uczestnictwa w aktywności fizycznej. Praca doktorska została przygotowana w oparciu o duże badania młodzieży szkolnej przeprowadzone z zachowaniem podstawowych rygorów metodologicznych. Doktorant wykazał się znajomością wcześniejszych badań w zakresie problematyki, którą sam podejmował oraz umiejętnością analizy i interpretacji uzyskanych wyników oraz wysuwania wniosków. W niniejszej pracy znajdują się pewne braki i błędy redakcyjne oraz natury formalno-językowej. Te słabości rekompensuje, w określonej mierze, oryginalność ujęcia i rozwiązywania problemu, adekwatność i nowoczesność obranych metod oraz troska o trafność prowadzenia procedur badawczych.

Wnioskuje o dopuszczenie mgra Łukasza Skrzypnika do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Poznań, dnia 28 sierpnia 2020 roku

prof. dr hab. Wiesław Osiński